

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK

JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v senátě složeném z předsedy JUDr. Františka Ištvánka a soudců JUDr. Bohumila Dvořáka a JUDr. Pavla Simona v právní věci žalobce **JUDr. V. B.**, narozeného dne [REDACTED], bytem v [REDACTED], zastoupeného doc. JUDr. Bc. Tomášem Gřivnou, Ph.D., advokátem se sídlem v Praze 1, Revoluční 1044/23, proti žalované **České republice – Ministerstvu spravedlnosti**, se sídlem v Praze 2, Vyšehradská 424/16, jednajícím Úřadem pro zastupování státu ve věcech majetkových, se sídlem Praha 2, Rašínovo nábřeží 390/42, o náhradu škody a o zadostiučinění za nemajetkovou újmu, vedené u Obvodního soudu pro Prahu 2 pod sp. zn. 42 C 361/2014, o dovolání žalované proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 15. 2. 2017, č. j. 62 Co 375/2016-422, takto:

Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 15. 2. 2017, č. j. 62 Co 375/2016-422, se v části výroku II, jímž byl zrušen rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 2 ze dne 10. 5. 2016, č. j. 42 C 361/2014-352, ohledně nároku na zaplacení částky 20 000 000 Kč s příslušenstvím a ve výroku o náhradě nákladů řízení, **zrušuje a věc se vrací** v daném rozsahu Městskému soudu v Praze k dalšímu řízení.

Odůvodnění:

I. Dosavadní průběh řízení

Žalobce se v řízení na žalované domáhal celkem částky 23 356 829 Kč s příslušenstvím. Co do částky 356 829 Kč s příslušenstvím uplatňoval nárok o náhradu škody představované náklady vynaloženými na svou obhajobu v trestním řízení vedeném u Obvodního soudu pro Prahu 5 pod sp. zn. [REDACTED] jež skončilo zproštěním obžaloby.

Co do částky 3 000 000 Kč s příslušenstvím žalobce požadoval náhradu nemajetkové újmy, jež mu měla vzniknout v důsledku nesprávného úředního postupu, který žalobce spatřoval v tom, že nejvyšší státní zástupce a ministryně spravedlnosti v předmětném trestném řízení podali zcela bezdůvodně mimořádné opravné prostředky (dovolání a stížnost pro porušení zákona). Ve zbývajícím rozsahu 20 000 000 Kč s příslušenstvím pak žalobce požaduje náhradu nemajetkové újmy, jež mu měla vzniknout v důsledku předmětného nezákonného trestního stíhání. V průběhu řízení žalovaná zaplatila žalobci na náhradě škody částku 334 807 Kč; co do této částky vzal žalobce žalobu zpět.

Obvodní soud pro Prahu 2 jako soud prvního stupně rozsudkem ze dne 10. 5. 2016, č. j. 42 C 361/2014-352, uložil žalované povinnost zaplatit žalobci částku 15 730 Kč s příslušenstvím (výrok I), zastavil řízení co do částky 334 807 Kč (výrok II), zamítl žalobu v rozsahu, v němž se žalobce domáhal zaplacení částky 23 006 292 Kč s příslušenstvím (výrok III), a rozhodl o náhradě nákladů řízení (výrok IV).

Soud prvního stupně vyšel z následujících skutkových zjištění. Proti žalobci bylo usnesením ze dne 6. 9. 2011 zahájeno trestní stíhání, jež bylo následně vedeno před Obvodním soudem pro Prahu 5 pod sp. zn. [REDAKCE]. Dne 13. 4. 2012 byl vynesena rozsudek, jímž byl žalobce uznán vinným trestným činem podplácení. Proti odsuzujícímu rozsudku se žalobce odvolal a posléze též podal návrh k Nejvyššímu soudu na rozhodnutí podle § 10 odst. 2 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád). Nejvyšší soud k podanému návrhu rozhodl, že žalobce je vyňat z pravomoci orgánů činných v trestním řízení podle čl. 27 odst. 2 Ústavy ČR. Usnesením Městského soudu v Praze ze dne 14. 11. 2012 byl odsuzující rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 5 zrušen a věc mu byla vrácena k dalšímu řízení. Obvodní soud pro Prahu 5 následně rozsudkem ze dne 23. 1. 2013 žalobce zprostil obžaloby. Městský soud v Praze pak usnesením ze dne 26. 3. 2013 zamítl odvolání státního zástupce jako nedůvodné; tímto dnem nabylo usnesení Městského soudu v Praze jako soudu odvolacího právní moci. Dne 21. 6. 2013 bylo proti usnesení Městského soudu v Praze podáno nejvyšším státním zástupcem dovolání a dne 27. 8. 2013 podala ministryně spravedlnosti proti totožnému rozhodnutí stížnost pro porušení zákona. Nejvyšší soud o obou opravných prostředcích rozhodl usnesením ze dne 15. 1. 2014, sp. zn. [REDAKCE], tak, že stížnost pro porušení zákona zamítl a dovolání odmítl. Žalobce uplatnil své nároky u žalované dne 10. 4. 2014.

Po právní stránce soud prvního stupně nejprve zhodnotil, že v posuzovaném trestním řízení došlo k vydání nezákonného rozhodnutí o zahájení trestního stíhání proti žalobci a v souvislosti s tím přiznal žalobci náhradu škody představované účelně vynaloženými náklady na obhajobu ve výši 15 730 Kč s příslušenstvím. Tvrzený nesprávný úřední postup, jenž měl spočívat v podání mimořádných opravných prostředků ministryní spravedlnosti a nejvyšším státním zástupcem, naopak neshledal, a nárok na náhradu nemajetkové újmy v částce 3 000 000 Kč s příslušenstvím proto zamítl. Co se týče částky přiměřeného zadostiučinění za nemajetkovou újmu ve výši 20 000 000 Kč s příslušenstvím, soud prvního stupně k námitce promlčení vznesené žalovanou hodnotil tento nárok jako promlčený, když promlčecí doba začala běžet ve smyslu § 32 odst. 3 věty první zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), dále jen „OdpŠk“, s ohledem na právního moc usnesení Městského soudu v Praze, jímž bylo zamítnuto odvolání, dnem 27. 3. 2013. Lhůta pro podání žaloby na náhradu nemajetkové újmy tak dle soudu prvního stupně uplynula dne 27. 9. 2013. Vzhledem ke skutečnosti, že žalobce uplatnil nárok na náhradu škody a nemajetkové újmy u žalované až dne 10. 4. 2014, měl soud prvního stupně jeho nárok v předmětném rozsahu

za promlčený. Na tom podle soudu prvního stupně nic nemění ani dopis žalované ze dne 30. 11. 2014, kterým žalovaná pouze uznala, že v posuzovaném trestním řízení došlo k vydání nezákonného rozhodnutí, neuznala však peněžitý nárok žalobce.

Dovoláním napadeným rozsudkem Městský soud v Praze jako soud odvolací rozsudek soudu prvního stupně potvrdil ve výroku I (výrok I rozsudku odvolacího soudu), dále jej potvrdil ve výroku III co do částky 3 006 292 Kč s příslušenstvím, zrušil jej ve výroku III co do částky 20 000 000 Kč s příslušenstvím a ve výroku IV o náhradě nákladů řízení a v tomto rozsahu věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení (výrok II rozsudku odvolacího soudu).

Odvolací soud vyšel ze skutkových zjištění soudu prvního stupně.

Z hlediska právního posouzení odvolací soud souhlasil s hodnocením věci soudem prvního stupně ohledně nároku na náhradu účelně vynaložených nákladů obhajoby v předmětném trestním řízení, jakož i ohledně nároku za tvrzenou nemajetkovou újmu, jež měla žalobci vzniknout v důsledku podání mimořádných opravných prostředků. Odlišně od soudu prvního stupně však odvolací soud hodnotil žalobcem uplatněný nárok na náhradu nemajetkové újmy ve výši 20 000 000 Kč s příslušenstvím za nezákonně vedené trestní řízení. Konstatoval, že ve smyslu § 32 odst. 3 OdpŠk je nutno vztahovat počátek běhu promlčecí doby k poslednímu rozhodnutí ve věci, za které se v podmínkách České republiky považuje i rozhodnutí o mimořádných opravných prostředcích, neboť rovněž takové rozhodnutí může zvrátit dosavadní průběh řízení, a poškozený je tedy i po právní moci rozhodnutí v nejistotě ohledně výsledku řízení. Tento svůj názor odvolací soud podpořil odkazem na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 10. 2015, sp. zn. 30 Cdo 243/2015. Podle odvolacího soudu rozhodl Nejvyšší soud v posuzovaném trestním řízení o mimořádných opravných prostředcích až dne 15. 1. 2014, promlčecí lhůta tak nemohla skončit dříve než za šest měsíců od tohoto data, přičemž neběžela mezi dnem 10. 4. 2014, kdy žalobce uplatnil svůj nárok u žalované, a dnem 10. 10. 2014, dokdy mělo být žalovanou o nároku žalobce rozhodnuto. Podal-li žalobce žalobu dne 13. 4. 2014, je podle odvolacího soudu zřejmé, že nárok byl v předmětném rozsahu uplatněn včas. Ve shodě se soudem prvního stupně měl odvolací soud také za to, že k uznání uvedeného nároku žalovanou nedošlo.

II. Dovolání a vyjádření k němu

Rozsudek odvolacího soudu v rozsahu, ve kterém odvolací soud výrokiem II zrušil rozsudek soudu prvního stupně ve výroku III ohledně částky 20 000 000 Kč s příslušenstvím a ohledně výroku IV o náhradě nákladů řízení, napadla žalovaná dovoláním, jehož přípustnost spatřuje v tom, že odvolací soud se odchýlil od ustálené rozhodovací praxe soudu odvolacího v otázce okamžiku rozhodného pro počátek běhu promlčecí doby podle § 32 odst. 3 OdpŠk.

Žalovaná tvrdí, že počátek běhu promlčecí lhůty v posuzované věci je třeba vázat k okamžiku, kdy se poškozený o vzniknuvší nemajetkové újme dozví, což je podle § 32 odst. 3 věta druhá OdpŠk den, kdy nabylo právní moci rozhodnutí odvolacího soudu, jímž bylo zamítnuto odvolání státního zástupce, a kterým tak byl žalobce pravomocně zproštěn obžaloby. Žalovaná nepovažuje za relevantní skutečnost, že po zprošťujícím rozhodnutí byly ze strany státního zastupitelství a ministryně spravedlnosti podány mimořádné opravné prostředky, neboť tato skutečnost neměla žádný dopad na existenci pravomocného zprošťujícího rozhodnutí, ke kterému je navázán počátek běhu promlčecí lhůty dle § 32 odst. 3 věty první OdpŠk, neboť tímto dnem se žalobce poprvé mohl domáhat zadostiučinění za nemajetkovou újmu. V této souvislosti žalovaná dodává, že rozhodnutí o stížnosti pro porušení zákona, jež byla podána ministryní spravedlnosti, může nadto mít

pouze podobu akademického výroku, který se žádným způsobem nesmí dotknout právní moci napadeného rozhodnutí.

Žalobce se ve svém vyjádření k dovolání žalované ztotožňuje se závěry odvolacího soudu. Uvádí, že řízení o mimořádných opravných prostředcích je integrální součástí trestního řízení a až do rozhodnutí o nich nebyl žalobci znám rozsah škody a nemajetkové újmy. Ze specifčnosti nemajetkové újmy způsobené nezákonným trestním stíháním pak žalobce dovozuje, že nemajetková újma může poškozenému vznikat i po pravomocném ukončení trestního stíhání. To je dle tvrzení žalobce právě jeho případ, když i po právní moci zprošťujícího rozhodnutí byla jeho nemajetková újma v důsledku podání mimořádných opravných prostředků dále prohlubována.

III. Zastoupení, včasnost a náležitosti dovolání

Nejvyšší soud v dovolacím řízení postupoval a o dovolání rozhodl podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném od 1. 1. 2014 do 29. 9. 2017 (viz čl. II bod 2 zákona č. 293/2013 Sb. a čl. II bod 2 zákona č. 296/2017 Sb.), dále jen „o. s. ř.“.

Dovolání bylo podáno včas, osobou k tomu oprávněnou, za splnění podmínky § 241 odst. 1 o. s. ř. a § 241a odst. 2 o. s. ř. písm. b) o. s. ř. Dovolací soud se proto zabýval tím, zda dovolání obsahuje náležitosti vyžadované ustanovením § 241a odst. 2 o. s. ř.

V rozsahu, v němž dovolání směřuje proti výroku II napadeného rozsudku, jímž byl zrušen rozsudek soudu prvního stupně ve výroku IV o náhradě nákladů řízení, neobsahuje dovolání zákonné náležitosti (§ 241a odst. 2 o. s. ř.), a v dovolacím řízení proto nelze v tomto rozsahu pro vady dovolání pokračovat.

Dovolací soud se tak zabýval přípustností dovolání pouze v rozsahu, v němž byl výrokem II napadeného rozsudku zrušen rozsudek soudu prvního stupně ohledně uplatněného nároku na náhradu nemajetkové újmy v částce 20 000 000 Kč s příslušenstvím.

IV. Přípustnost dovolání

Podle § 236 odst. 1 o. s. ř. lze dovoláním napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, jestliže to zákon připouští.

Podle § 237 o. s. ř. není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu nebo která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak.

Dovolání je přípustné pro řešení otázky okamžiku rozhodného pro počátek běhu promlčecí doby nároku na zadostiučinění za nemajetkovou újmu způsobenou nezákonným trestním stíháním, neboť odvolací soud se při jejím řešení odchýlil od judikatury odvolacího soudu.

V. Důvodnost dovolání

Dovolání je důvodné.

Podle § 8 odst. 1 OdpŠk lze nárok na náhradu škody způsobené nezákonným rozhodnutím, není-li dále stanoveno jinak, uplatnit pouze tehdy, pokud pravomocné rozhodnutí bylo pro nezákonnost zrušeno nebo změněno příslušným orgánem. Rozhodnutím tohoto orgánu je soud rozhodující o náhradě škody vázán.

Podle § 26 OdpŠk pokud není stanoveno jinak, řídí se právní vztahy upravené v tomto zákoně občanským zákoníkem.

Podle § 3079 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, dále jen „o. z.“, právo na náhradu škody vzniklé porušením povinnosti stanovené právními předpisy, k němuž došlo přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, se posuzuje podle dosavadních právních předpisů.

Podle § 32 odst. 1 věta druhá OdpŠk je-li podmínkou pro uplatnění práva na náhradu škody zrušení rozhodnutí, běží promlčecí doba ode dne doručení (oznámení) zrušovacího rozhodnutí.

Podle § 32 odst. 3 OdpŠk se nárok na náhradu nemajetkové újmy podle tohoto zákona promlčí za 6 měsíců ode dne, kdy se poškozený dozvěděl o vzniklé nemajetkové újmě, nejpozději však do deseti let ode dne, kdy nastala právní skutečnost, se kterou je vznik nemajetkové újmy spojen. Vznikla-li nemajetková újma nesprávným úředním postupem podle § 13 odst. 1 věty druhé a třetí nebo § 22 odst. 1 věty druhé a třetí, neskončí promlčecí doba dříve než za 6 měsíců od skončení řízení, v němž k tomuto nesprávnému úřednímu postupu došlo.

V případě odpovědnosti státu za újmu způsobenou trestním stíháním, které neskončí odsouzením, vychází judikatura Nejvyššího soudu konstantně ze závěru, že odpovědnostním titulem je usnesení o zahájení trestního stíhání, které se následně ukázalo být nedůvodným (srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 23. 2. 1990, sp. zn. 1 Cz 6/90, publikované ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod číslem 35/1991). Okamžik zahájení trestního stíhání je ve smyslu § 3079 o. z. rozhodným z hlediska posouzení, podle kterého právního předpisu postupovat podpůrně při aplikaci zákona č. 82/1998 Sb. (viz § 26 OdpŠk).

Nejvyšší soud v rozsudku ze dne ze dne 22. 11. 2011, sp. zn. 30 Cdo 96/2011, uvedl, že subjektivní promlčecí doba počíná běžet od okamžiku, kdy obviněnému bylo oznámeno rozhodnutí, jímž bylo trestní stíhání zastaveno, tedy obdobně jako u nároku na náhradu škody podle § 32 odst. 1 OdpŠk. V této souvislosti Nejvyšší soud v rozsudku ze dne 21. 4. 2011, sp. zn. 30 Cdo 2371/2009, rovněž dovodil, že není rozumného důvodu pro stanovení různého počátku běhu subjektivní promlčecí doby u nároku na náhradu škody podle § 32 odst. 1 OdpŠk a nároku na náhradu nemajetkové újmy podle § 32 odst. 3 OdpŠk.

V rozsudku ze dne 27. 12. 2012, sp. zn. [REDAKCE] Nejvyšší soud ohledně počátku běhu promlčecí doby nároku na náhradu nemajetkové újmy způsobené nezákonným usnesením o zahájení trestního stíhání konstatoval, že poškozenému vzniká nemajetková újma již v době, kdy je proti němu vedeno trestní stíhání, nicméně počátek běhu promlčecí doby může být vázán až k okamžiku, kdy poškozený mohl nárok na zadostiučinění nemajetkové újmy uplatnit u příslušného orgánu. Nejvyšší soud dále zdůraznil, že promlčecí doba podle § 32 odst. 3 věty první OdpŠk začíná plynout až okamžikem, kdy jsou splněny všechny podmínky pro uplatnění nároku na zadostiučinění u příslušného orgánu, a takové podmínky jsou v případě náhrady nemajetkové újmy vzniklé v důsledku trestního stíhání, jež neskončilo odsouzením, splněny až v okamžiku, kdy nastane právní moc zprošťujícího rozsudku.

V posuzované věci bylo trestní stíhání žalobce zahájeno usnesením o zahájení trestního stíhání ze dne 6. 9. 2011. Vzhledem k tomu, že k zahájení trestního stíhání žalobce došlo před účinností zákona č. 89/2012 Sb., subsidiárně se při aplikaci zákona č. 82/1998 Sb. na žalobcův nárok použije úprava obsažená v zákoně č. 40/1964 Sb.

Z dosavadních skutkových zjištění soudů obou stupňů plyne, že zprošťující rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 5 nabyl právní moci dne 26. 3. 2013. Tento den

je proto rozhodný z hlediska počátku šestiměsíční subjektivní promlčecí doby podle ustanovení § 32 odst. 3 věty první OdpŠk. Z ustanovení § 32 odst. 1 věta druhá OdpŠk pak jednoznačně vyplývá, že podání mimořádných opravných prostředků proti zprošťujícímu rozsudku nemá na počátek běhu promlčecí doby nároku na zadostiučinění za nemajetkovou újmu žádný vliv.

Posuzoval-li odvolací soud počátek běhu promlčecí doby v posuzované věci až v závislosti na okamžiku nabytí právní moci usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 1. 2014, sp. zn. [REDAKCE] jímž bylo rozhodováno o mimořádných opravných prostředcích, odchýlil se tím od výše uvedených závěrů dovolacího soudu. Odkaz odvolacího soudu na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 10. 2015, sp. zn. 30 Cdo 243/2015, nelze považovat za přílehlavý, neboť se týká, jak z odkazovaného rozhodnutí výslovně vyplývá, otázky posuzování počátku a konce řízení pro účely nároku na zadostiučinění za nemajetkovou újmu způsobenou porušením povinnosti vydat rozhodnutí v přiměřené lhůtě. Hodnocení otázky okamžiku rozhodného pro počátek běhu promlčecí doby nároku na odčinění nemajetkové újmy je proto ze strany odvolacího soudu nesprávné.

VI. Závěr

Nejvyšší soud vzhledem k výše uvedenému napadený rozsudek odvolacího soudu podle ustanovení § 243e odst. 1 o. s. ř. v rozsahu, v němž byl zrušen rozsudek soudu prvního stupně ohledně nároku na zaplacení částky 20 000 000 Kč s příslušenstvím a ohledně výroku o náhradě nákladů řízení, zrušil a věc mu v uvedeném rozsahu vrátil k dalšímu řízení.

V rámci nového projednání věci odvolací soud opětovně posoudí otázku promlčení nároku žalobce na náhradu nemajetkové újmy, včetně hodnocení, zda dopisem žalované ze dne 30. 11. 2014 došlo k uznání dluhu, jak v řízení tvrdil žalobce.

Odvolací soud je ve smyslu § 243g odst. 1, části první věty za středníkem, o. s. ř. ve spojení s § 226 o. s. ř. vázán právními názory dovolacího soudu v tomto rozhodnutí vyslovenými.

O náhradě nákladů řízení včetně nákladů řízení dovolacího rozhodne soud v rámci nového rozhodnutí o věci (§ 243g odst. 1, věta druhá, o. s. ř.).

P o u č e n í: Proti tomuto rozhodnutí není přípustný opravný prostředek.

V Brně dne 23. 7. 2019

JUDr. František Ištváněk v. r.
předseda senátu

Za správnost vyhotovení: Bc. Pavlína Tručková